СЕКЦІЯ № 4.

НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА: ДОСВІД, РЕАЛІЇ, ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Катерина БЕСПАЛОВА,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
Криворізького державного педагогічного університету
(м. Кривий Ріг)
e-mail: bespalovae550@gmail.com

Науковий керівник:
Наталія ВОЛКОВА,
доктор педагогічних наук,
професор кафедри технологічної та професійної освіти
Криворізького державного педагогічного університету
(м. Кривий Ріг)

ТЕСТОВЕ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ДЕВ'ЯТИКЛАСНИКІВ У ПРОЦЕСІ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

Оцінювання на уроках трудового навчання у 9 класі має виявляти, наскільки учень розуміє технологічний процес і може обґрунтувати власні рішення. Перевірка назв інструментів або визначень матеріалів охоплює лише частину цих результатів. Водночас оцінка готового виробу не завжди показує, які саме знання потребують уточнення. Тому тестовий контроль доцільно включати до комплексного оцінювання, поєднуючи його з аналізом проєкту та спостереженням за практичною діяльністю. У рекомендаціях МОН України, затверджених наказом від 14 серпня 2026 року № 1427, збережено компетентнісну основу оцінювання та можливість учителя добирати інструменти відповідно до очікуваних результатів навчання [1].

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні дидактичних умов тестового оцінювання знань дев'ятикласників у процесі трудового навчання. Використано теоретичний аналіз наукових публікацій,

зіставлення підходів до педагогічного оцінювання та дидактичне моделювання. Результатом є методична модель, яка пов'язує зміст тестових завдань із технологічними рішеннями учня та визначає способи використання діагностичної інформації під час виконання навчального проєкту.

Учена О. Біляковська розглядає тестування як інструмент педагогічної діагностики та наголошує на плануванні змісту, надійності, валідності й об'єктивності вимірювання. Дослідниця також указує на ризик вгадування правильної відповіді та обмежені можливості закритих завдань для виявлення логіки міркування [2, с. 17–19]. Ці положення, сформульовані щодо вищої освіти, потребують адаптації до віку школярів і практичного змісту трудового навчання. Для дев'ятикласників особливого значення набуває відповідність завдань ситуаціям вибору матеріалу, планування операцій і контролю якості виробу.

Навчальний потенціал тестування підтверджують сучасні міжнародні дослідження. Ч. Ян та співавтори узагальнили результати 222 досліджень за участю 48 478 здобувачів освіти й установили середній позитивний ефект навчального тестування, який становив g = 0,499 [3, с. 399]. Систематичний огляд П. Агарвал, Л. Нунес і Дж. Блант також засвідчує переваги відтворення знань у різних освітніх контекстах [4]. Ці результати обґрунтовують застосування коротких навчальних тестів, проте не доводять наперед ефективності конкретної методики трудового навчання у 9 класі. Її вплив на технологічне мислення та практичні вміння потребує окремої перевірки.

Першою дидактичною умовою є визначення того, який результат вимірює кожне завдання. Пропонуємо розрізняти знання властивостей матеріалів, розуміння послідовності операцій і здатність обґрунтувати рішення у зміненій ситуації. Перед укладанням тесту вчитель складає специфікацію: зіставляє очікувані результати з тематичними блоками, формами завдань і критеріями оцінювання. Такий план дає змогу уникнути надмірної кількості питань на відтворення термінів. Знання правил безпеки доцільно перевіряти окремо, оскільки високий загальний бал може приховувати помилки в питаннях, важливих для подальшої практичної роботи.

Другою умовою є поєднання різних форм завдань. Вибір однієї правильної відповіді придатний для перевірки конкретного факту або розпізнавання ознаки матеріалу. Завдання на встановлення відповідності допомагає перевірити зв’язок між властивістю матеріалу та його використанням. Відновлення послідовності операцій дає інформацію про розуміння технологічного процесу. Коротка відкрита відповідь дозволяє оцінити аргументацію. Для неї заздалегідь визначають ознаки повного та часткового виконання, а також прийнятні альтернативні рішення. Кількість завдань і час роботи встановлюють відповідно до змісту теми та уточнюють після попередньої апробації.

Наприклад, під час проєктування настільного органайзера учневі можна запропонувати ситуацію: «У заготовці з фанери виявлено розшарування поблизу майбутнього з’єднання деталей. Яке рішення потрібно прийняти перед виготовленням виробу? Обґрунтуйте відповідь». Умовою є те, що дефект послаблює ділянку з’єднання. Очікуване рішення полягає в доборі придатної заготовки, а пояснення має пов’язувати дефект із міцністю виробу. Завдання перевіряє застосування знань про матеріал. Окреме запитання «Що таке фанера?» оцінювало б переважно відтворення визначення. Водночас жодна з цих відповідей не засвідчує вміння учня самостійно виконати з’єднання.

Третя умова стосується якості формулювань. Запитання має містити достатні вихідні дані, перевіряти визначений результат і не залежати від здогадування про намір учителя. У закритому завданні потрібні одна безсумнівно правильна відповідь та правдоподібні помилкові варіанти, пов’язані з типовими хибними уявленнями. Слід усувати граматичні підказки, подвійні заперечення й відмінності в довжині відповідей, які видають правильний варіант. Після пробного виконання аналізують незрозумілі формулювання, частоту вибору помилкових відповідей і випадки розбіжності між тестовим балом та обґрунтуванням учня. За малої кількості учасників ці спостереження використовують для редагування завдань, уникаючи необґрунтованих висновків про стандартизованість тесту.

Четвертою умовою є включення тестування до зворотного зв’язку. Перед вивченням теми коротка діагностика допомагає встановити вихідні уявлення. Під час роботи над проєктом учитель пропонує завдання щодо

рішення, яке учні невдовзі застосовуватимуть на практиці. Після виконання пояснює причину помилки та пропонує аналогічну ситуацію з іншими вихідними даними. Такий порядок дозволяє перевірити розуміння пояснення. Формувальне тестування слід відмежовувати від поточного оцінювання, результати якого враховують у підсумковій оцінці. Рекомендації МОН України визначають формувальне оцінювання як засіб підтримки навчального поступу [1].

Методична модель передбачає зіставлення трьох джерел інформації: відповіді в тесті, пояснення технологічного рішення та виконання практичного завдання. Якщо учень правильно визначає послідовність дій, але порушує її під час виготовлення виробу, необхідна підтримка практичного виконання. Якщо він працює за зразком, проте не може пояснити вибір матеріалу, потрібне уточнення відповідних знань. Отже, педагогічне рішення визначається характером утруднення. Завдання, пов’язані з безпекою, доповнюють перевіркою розуміння й практичних дій; сам тестовий бал не може бути достатньою підставою для висновку про готовність до роботи з інструментом.

Організаційною умовою є доступність процедури. Інструкція, критерії та спосіб подання відповіді мають бути зрозумілими до початку оцінювання. Цифрову або паперову форму обирають з урахуванням доступу учнів до пристроїв і зв’язку, зберігаючи однаковий зміст та порівнювані умови. За потреби передбачають доступне оформлення і підтримку відповідно до освітніх потреб учня. Допомога не повинна підміняти знання, які вимірюють. Після перевірки учневі повідомляють результат щодо конкретного вміння та наступний крок, а узагальнені помилки класу використовують для планування повторного пояснення.

Таким чином, тестове оцінювання знань дев’ятикласників у процесі трудового навчання доцільно організовувати на основі специфікації очікуваних результатів, ситуаційних завдань, прозорих критеріїв і змістового зворотного зв’язку. Практичне значення запропонованої моделі полягає в можливості встановлювати причини утруднень і добирати відповідну педагогічну підтримку. Тестові результати потрібно зіставляти з виконанням технологічних операцій. Подальше дослідження має перевірити, чи забезпечує така модель стійке засвоєння знань і їх перенесення на нові проєктні завдання.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання учнів 5-9 класів закладів загальної середньої освіти : наказ Міністерства освіти і науки України від 14.08.2026 р. № 1427. URL: https://mon.gov.ua/static-objects/mon/uploads/public/6a8/420/7f5/6a84207f5ed39691050176.pdf (дата звернення: 09.10.2026).

2. Біляковська О. Тест як ефективний засіб оцінювання якості знань студентів. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки.* 2022. Вип. 204. С. 16–20. DOI: https://doi.org/10.36550/2415-7988-2022-1-204-16-20 (дата звернення: 09.10.2026).

3. Yang C., Luo L., Vadillo M. A., Yu R., Shanks D. R. Testing (quizzing) boosts classroom learning: A systematic and meta-analytic review. *Psychological Bulletin.* 2021. Vol. 147, no. 4. P. 399-435. DOI: https://doi.org/10.1037/bul0000309 (дата звернення: 09.10.2026).

4. Agarwal P. K., Nunes L. D., Blunt J. R. Retrieval practice consistently benefits student learning: A systematic review of applied research in schools and classrooms. Educational Psychology Review. 2021. Vol. 33. P. 1409–1453. DOI: https://doi.org/10.1007/s10648-021-09595-9 (дата звернення: 09.10.2026).